

LANDELIJKE WERKGROEP MOEDERTAALONDERWIJS EN TOCH GEEN NEDERLANDS LITERATUURLIJST VERANTWOORDING

Ineke v. Egeraat, Jan Franken, Koos Hennephof, Jan Sturm, Hans Verweij

Latitudinaliteit is een moeilijk woord. Het betekent aandacht voor de rol van de taal in het onderwijs, voor de talige aspecten van vakken als Wiskunde, Geschiedenis en Biologie. 'Moedertaalonderwijs en toch geen Nederlands' dus. Binnen de VON is hier de afgelopen jaren veel aan gedaan. Op drie opeenvolgende congressen was er een stroom over dit onderwerp, en na het tweede congres werd er een landelijke werkgroep 'Moedertaalonderwijs en toch geen Nederlands' opgericht. Deze werkgroep organiseerde twee jaar lang studiemiddagen over onderwerpen als 'vragen stellen', 'verbale interactie' en 'vakken-integratie' (1). De resultaten van deze werkzaamheden verschenen, en verschijnen nog steeds, in MOER.

De landelijke werkgroep is inmiddels opgeheven. 'Niet dood, maar levend begraven' was de nogal lugubere formulering (2). Daarmee werd bedoeld dat de belangstelling voor dit onderwerp blijft leven, wat misschien in de toekomst tot nieuwe activiteiten kan leiden. Deze literatuurlijst is samengesteld door de laatsten der Mohikanen van de L.W.G. Een mooie afronding van de werkzaamheden. Maar hopelijk kan deze lijst ook nog dienst doen bij de start van nieuwe activiteiten. Het onderwerp is er interessant en belangrijk genoeg voor, en nog lang niet genoeg uitgediept.

De literatuurlijst zelf heeft weinig pretenties. We zochten bij elkaar wat we kenden, gelezen of bestudeerd hadden. Aan echt literatuuronderzoek zijn we niet begonnen; de lijst is zo ook al lang genoeg. Echte belangstellenden komen via verwijzingen wel op veel meer literatuur. Deze lijst is alleen een eerste handreiking. De rubricering is globaal, en vast en zeker niet waterdicht, maar kan het opsporen van bruikbare literatuur misschien vergemakkelijken. We hanteerden de volgende categorieën:

- 1 *vak* (over vaktaal), *int* (over interactie)
- 2 *tlk* (speciaal gericht op talige aspecten), *ond* (een meer onderwijskundige benadering)
- 3 *lez*, *schr*, *mon* - dat spreekt wel voor zichzelf
- 4 *theo* (meer beschouwend artikel), *sug* (praktisch gericht artikel, bevat lessuggesties).

Als een boek of artikel niet duidelijk onder een van de aanduidingen viel, lieten we deze helemaal weg.

1 Jacques Peeters. 'Enige algemene informatie over de landelijke werkgroep Moedertaalonderwijs en toch geen Nederlands (. . .)'. .

*in: *Moer* 1974:3/9, p. 224-226.

2 'Landelijke werkgroep Moedertaalonderwijs en toch geen Nederlands'.

*in: *Moer* 1975:2, p. 104-105.

LITERATUURLIJST

- 1 *Adams, R. S.*
Interaction in Classrooms.
In: Campbell, W. J. (ed.),
Scholars in context, pag. 284-295. New York 1970 INT/OND
- 2 *Amidon, Edmund and Elizabeth Hunter*
Improving Teaching; The analysis of classroom verbal
interaction. New York etc. 1967 INT/OND/
MON/SUG
- 3 *Amidon, Edmund J.*
'Interaction analysis'.
In: Philip Emmert and William D. Brooks,
Methods of research in communication. New York etc.
1970, p. 373-426 INT/OND/
MON/THEO
- 4 *Amidon, Edmund J. and John B. Hough (eds).*
Interaction analysis: theory, research, and
application. Reading (Mass.) etc. 1967 INT/OND/
MON/THEO
- 5 *Ball, Colin and Mog*
Education for a change. Penguin Ed. 1973 INT/OND/
MON/THEO
- 6 *Barnes, Douglas; James Britton; Harold Rosen*
Language, the learner and the school. Penguin Ed. 1969 INT+VAK/
TLK/MON
- 7 *Bartling, Martin*
'Wereldoriëntatie: voor een kind is de wereld niet
in vakken gescheiden'.
IN: Moer 1973: 2. OND/SUG
- 8 *Bellack, Arno A., e.a.*
The language of the Classroom. New York 1956 INT/OND
- 9 *Bergeijk, J. van*
Didactisch handelen. Groningen 1971 INT/OND
THEO
- 10 *Brinke, J. S. ten*
'Projectwerk met literaire en 'taalvaardige'
componenten'.
in: Moer 1971: 3 SUG
- 11 *Britton, James*
De taal en het leren. Utrecht enz. 1970. TLK+OND/
THEO

- 12 *Brophy, J. E. and T. L. Good*
Teachers' communication of differential
expectations for children's classroom performance.
Journal of Educational Psychology 61 (1970), 365-374 INT/OND
- 13 *Burges, Carol e.a.*
Understanding Children Writing. Penguin Ed. 1973 TLK/SCHR/
THEO/SUG
- 14 *Carroll, John B.*
'Taal en denken'. Rotterdam, 1972
Speciaal de hoofdstukken 4 VAK/TLK/SCHR+
MON/THEO

6 VAK/OND/
MON/THEO

en 7 VAK/TLK/
MON/THEO
- 15 *Cazden, Courtney B., Vera P. John, Dell Hymes (eds)*
Functions of language in the classroom New York etc. 1972
(verzamelbundel met meest
taalkundige artikelen) THEO
- 16 *Clements, Simon & Peter Griffiths. ed.*
English in Education, Vol. 5, no 2 (1971):
Language across the Curriculum VAK/TLK/
THEO
- 17 *Coulthard, Malcolm*
'Approaches to the analysis of classroom interaction'.
in: Educational Review 26 (1974) p. 229-240 INT/TLK/
THEO
- 18 *Crowl, T. K. and W. H. Mc Ginitie*
The influence of students' speech characteristics
on teachers evaluation of oral answers.
Journal of Educational Psychology 66 (1974), 3, 304-308 OND/MON
- 19 *Cullough, C. M. Mc*
Preparation of textbooks in the mothertongue.
A guide for those who write and those who
evaluate textbooks in any language. Newark 1968 VAK/TLK
- 20 *Doughy, P. S.*
Current attitudes to written English, and
their implications for the teacher of English.
Programme in Linguistics and English Teaching,
Paper no. 4, London 1968. TLK/SCHR/
THEO

21	<i>Doughty, Peter</i>
Exploring language. London 1972	TLK/THEO
22	<i>Drop, W.</i>
'Over de effectiviteit van informatieve teksten'
in: De Nieuwe Taalgids 64 (1971, p. 287-310	VAK/TLK/
LEZ+SCHR
24	<i>Fay, L.</i>
Reading in the content fields Newark, z.j.	VAK/TLK/
LEZ/SUG+THEO
25	<i>Fey, J. Taylor</i>
Patterns of verbal communication in
mathematics classes. New York 1970.	VAK/INT/
OND/THEO
26	<i>Flanders, Ned. A</i>
Analyzing Teaching Behavior. Reading, Mass., 1970	INT/THEO/SUG
27	<i>Floor, Kees en Hans v. Aalst</i>
Meneer, wilt u dat nog een keer herhalen?
– Taal en vaktaal in de klas –
in: Faraday 43, 6, 1974	VAK/TLK
28	<i>Flower, F. D.</i>
Language and Education, London 1967	OND/SUG
29	<i>Fuller, J.</i>
The art of questioning in English. Using English
as a means of communication in developing
attitudes, interests, and values. Bethesda, z.j.	INT/OND/
THEO/SUG
30	<i>Gall, M. D.</i>
'The use of questions in teaching'
in: Review of educational research 40 (1970), p. 707-721	INT/OND/
THEO
31	<i>Glaser, Hermann</i>
Kybernetikon. Neue Modelle der Information
und Kommunikation
Hierin: S. 114-148
Karl Heinz Stahl, Kommunikation als sprachliches
Problem und politische Aufgabe. München 1972.	INT/OND/
THEO
32	<i>Glinz, Hans</i>
Textanalyse und Verstehenstheorie I. Frankf. a.M. 1973	TLK/LEZ/
THEO/SUG

- 33 *Good, T. L. and J. E. Brophy*
Analyzing classroom interaction: a more
powerful Alternative.
University of Texas, Austin 1969 INT
- 34 *Hafner, Lawrence E.*
Improving reading in secondary schools, p. 301-403
(Section 10, Reading in the Content Areas) London 1967 VAK/TLK/
LEZ/SUG
- 35 *Hannig, Chr. (hrsg)*
Zur Sprache des Kindes im Grund-Schulalter,
Kronberg/Ts 1974 (Linguistik und Kommunikations-
wissenschaft 18) TLK/THEO
- 36 *Hebel, F.*
Sprache der Wirtschaft: eine kritische
Leseübung im Klasse 10.
In: Der Deutschunterricht 21 (1969), nr. 4, 58-72 TLK/LEZ/SUG
- 37 *Hennephof, Koos*
Leesonderwijs, Moer 1975: 4 VAK/TLK/
LEZ/THEO/SUG
- 38 *Herbershof, P. E.*
Het gebruik van de moedertaal bij het onderwijs
van de moderne talen. L.T. 303 (1973), 561-563 VAK/OND/SUG
- 39 *Hill, W. Fawcett*
Learning thru discussion, Beverly Hills, 1969 INT/OND/
MON/SUG
- 40 *Hout-Wolters, B. H. A. M. van*
Verbetering van leesgewoonten L.T. 282 (1971), 686-709 LEZ/THEO/SUG
- 41 *Hubers, G. A. C.*
'Taalgebruik, alledaags en wetenschappelijk'
in: Jeugd en Samenleving 2 (1972) p. 31-41 VAK/TLK/
THEO
- 42 *Kieviet, F. K.*
'Leergesprek en de vorming tot actief taalgebruik'
in: Meermoer 2 Purmerend 1971, p. 99-103 INT/OND/
THEO
- 43 *King Martha L.*
Critical Reading. p. 253: 30. Reading, research
and reporting in the social studies p. 275: 31.
Patterns of writing in different subject areas. London 1967 VAK/TLK/
LEZ/SCHR/THEO

- 44 *Kinneary, James L.*
A theory of discourse. Englewood Cliffs N.J. 1971.
Hierin Chapter 3: Reference discourse, p. 73-211
VAK/TLK/
MON/THEO
- 45 *Kochan, Detlef C.*
Sprache als inhaltliche Variable in Lehr-
und Lernprozessen.
in: Die Deutsche Schule 61, 1969, 690-707 en 786-798
VAK/OND/
THEO
- 46 *Kohl, Herbert*
Reading, how to. Penguin Ed. 1974
VAK/OND/
LEZ/THEO
- 47 *König, G.*
Strukturen kindlicher Sprache; Zum Schreibstil
zehn- bis zwölfjähriger Schüler, Düsseldorf 1972
(Sprache und Lernen 16)
TLK/THEO
- 48 *Koskenniemi, M. e.a.*
Investigations into the Instructional Process.
University of Helsinki 1969
OND
- 49 *Lagerweij, N. A. J.*
Het beoordeelen van schoolboeken. Groningen, z.j.
- 50 *Levis, John L.*
Teaching School Physics. Hierin Ch. 4: Problems of
language in the teaching of Physics. Penguin 1972.
VAK/TLK/
MON/THEO
- 51 *Massialas Byron G. & Jack Reim*
Creative Encounters in the Classroom. New York 1967
VAK/OND/
MON/SUG/THEO
- 52 *Mertens, H. J. u.a.*
Die Sprache der Mathematik.
in: Muttersprache, 83, 1973, 6
VAK/TLK/
MON/THEO
- 53 *Minicursus 'Denkvragen stellen'. Leiden,*
Pedagogisch Instituut 1971
INT/OND/
THEO
- 54 *Mitchell, M. & M.*
Guide to writing research papers, met bibliografie
San Marcos, 1967
VAK/TLK/SCHR
SUG/THEO
- 55 *Mommers, M. J. C.*
'Interactie-analyse en de vorming van leerkrachten.'
in: Pedagogische Studiën 48 (1971), p. 216-228
INT/OND/THEO

- 56 *Morrison, A. and D. Mc Intyre (eds)*
The social psychology of teaching. Penguin 1972 INT/OND/
THEO
- 57 *Nijmeegse Werkgroep Taaldidactiek*
Taaldidactiek aan de basis. Groningen
1974. Hieruit: hoofdstuk 11, p. 235-257 TLK/THEO/
LESS.
- 58 *Oliver, D. W. & J. P. Shaver*
Teaching public issues in the High School, Boston 1966. VAK/OND/
LEZ/THEO/SUG
- 59 *Ormondt, E. van*
'Praatboek over Lezen'.
Uitgave: Buro Schoolbegeleiding Delft, z.j. OND/LEZ/
THEO/SUG
- 60 *Preston, R. C. ed.*
A new look at reading in the social studies.
+ bibliografie. Newark 1971 VAK/TLK/
LEZ/THEO
- 61 *Priesemann, G.*
Zur Theorie der Unterrichtssprache,
Düsseldorf 1971 (Sprache und Lernen) TLK/OND/
THEO
- 62 *Prucha, J.*
Verbal communication in the class room; a case
for applied psycho-linguistics. International
journal of Psycholinguistics 1973, 2, 23-38 THEO
- 63 *Robinson, H. A. & E. L. Thomas*
Fusing reading skills and content Newark 1969 VAK/OND/
LEZ/THEO
- 64 *Rosen, H.*
The language of textbooks.
in: J. Britton, Talking and Writing. London 1967 VAK/TLK/
SCHR/THEO
- 65 *Rothkopf E. Z. and P. E. Johnson, ed.*
Verbal learning research and the technology
of written instruction. Columbia, 1971 VAK/OND/
SCHR/THEO
- 66 *Sanders, N. M.*
Classroom Questions - what kinds? New York 1966 INT/THEO
- 67 *Savory, Th. H.*
The language of science. London 1967 VAK/THEO

- 68 *Siefer, K. H.*
Die Sprache der Naturwissenschaft und der Technik
im Unterricht der Klasse.
In: Der Deutschunterricht 21, 1969, 4, 47-57 TLK/SUG
- 69 *Sinclair, J. Mc H.; R. M. Coulthard*
Towards an analysis of discourse; The English
used by teachers and pupils. London 1975 INT/TLK/
THEO
- 70 *Sluis, J. B. van der,*
Spreken docent en leerling dezelfde taal?
in: Pedagogisch Forum 1969, 128-131. OND/THEO
- 71 *Smith, B. O. / R. H. Ennis*
Language and concepts in education. Chicago 1968 OND/THEO
- 72 *Smith, J. R. & Wayne Otto*
Changing Teachers Attitudes Toward Teaching
Reading in the Content Areas.
Journal of Reading, jan. 1969, Vol. 12, 1 VAK/OND/
LEZ/THEO
- 73 *Spanhel, Dieter*
Die Sprache des Lehrers. Grundformen des
didaktischen Sprechens, Düsseldorf 1971
(Sprache und Lernen 12) INT/OND
THEO
- 74 *Spanhel, D.*
Schülersprache und Lernprozesse, Düsseldorf
1973 (Sprache und Lernen 29) TLK/OND/
THEO
- 75 *Step* (Science-teacher education project)
Readings in science-education, Maidenhead 1974
Hieruit: hfdst. III, Language and science-education
- 76 *Suchman, J. Richiard*
Inquiry Training: Building skills for Autonomous
Discovery. Merr. H. Palmer Quarterly, no. 7, july 1962 VAK/OND/MON
THEO/SUG
- 77 *Tausch en Tausch, Reinhart en Anne Marie*
Psychologie van Opvoeding en Onderwijs, Arnhem 1967
(Hoofdst. 4: Sociaal-geïntegreerde houding.) INT/OND/
MON/THEO
- 78 *Weber, A.*
Verbales Verhalten im Schulunterricht.
Essen 1972 (Neue pädagogischen Bemühungen 54) OND/THEO

- 79 *Wieczerkowski, W.*
 Einige Merkmale des Sprachlichen Verhaltens von
 Lehrern und Schülern im Unterricht.
 Zeitschrift für experimentelle und angewandte
 Psychologie XII (1965). 502-20 TLK/THEO
- 80 *Wunderlich, Dieter*
 'Unterrichten als Dialog'
 in: Sprache im technischen Zeitalter, 32 (1969), p. 263-287 INT/TLK/
 THEO
- 81 The reticent child in the Classroom. Oral Communication
 concepts and activities; a manuel for teachers, Hayward
 1969 INT/MON/
 SUG